

73 Hinc, quia virgineo portasti ventre puella
 Inclusum, cuncta qui regit imperio.
 Olim sed stultum fari qui jussit asellum,
 In laudem sancti nominis ille sui,
 Teque per angelicum fecit, virguncula, verbum,
 De sancto digne Flamine concipere,
 Atque suæ prolis matrem sine sorde pudoris
 Effecit, cunctis dissimilem meritis,

A Si placet, ipse meam potis est dissolvere linguam,
 Et cor rore suæ tangere gratiolæ,
 Quo præstante suæ mitis dono pietatis
 Grata sibi pangam, te quoque, Virgo, canam
 Ne comes ingratis condemner jure pigellis,
 Quos piget Altithrono psallere pro modulo,
 Sed mage purpureum laudare perenniter Agnum
 Promerear, turmis addita virgineis.

HISTORIA

NATIVITATIS LAUDABILISQUE CONVERSATIONIS

Intactæ Dei Genitricis

QUAM SCRIPTAM REPERI SUB NOMINE SANCTI JACOBI FRATRIS DOMINI.

Mundi labentis lustris nam mille peractis,
 Incepit quando felix ætatula sexta,
 Qua Deus impleri jussit pietate fideli,
 Quidquid veraces jam præcinuere prophetæ,
 Qui mundo Jesum mox prædixere futurum
 Germine de Juda, quidam surrexerat ergo
 Israel in terra senior, sub lege vetusta,
 Ortus regali David de germine magni,
 Quem tradunt etenim nomen tenuisse Joachim.
 Hic in mandatis genitricis ab ubere legis
 Exstiterat justus, nec non digne studiosus.
 Hoc quoque continuo fuerat sua maxima cura,
74 Ut gregis ipse suæ bene pasceret agmina magar,
 Designans, veri sese pastoris haberi,
 Dignum quandoquidem terrestri carne parentem,
 Qui portare suis humeris non distulit agnos,
 In propriis vitæ ducens ad gaudia lætæ,
 Passurus mortem, magnum nostri per amorem,
 Empturusque reos animæ pretio sibi charæ.

Hic heros etenim, de quo narrabo, Joachim
 Tali percerte felix patriarcha nepote,
 Toto se placidis ornans conamine factis,
 Quidquid possedit per tres partes resecauit,
 Partem dans viduis, peregrinis atque puellis.
 Sæpius in templo partem famulantibus ergo,
 Particulamque suæ domui servaverat omni.
 Hoc quoque non raro faciens pietate benigna,
 Digne mercedem suscepit denique talem,
 Ut propria substantiola bene multiplicata,
 Ipsius gentes proceres præcelleret omnes,
 Nec sibi consimilem portaret terra potentem,
 Quem sic cunclarum sulciret copia rerum.

Quattuor hinc certe cum jam feliciter ipse
 Viveret in summa fortuna lustra rotata,
 Vultu perpulchram sibi desponsavit amicam,
 Nec non prænitidam laudandis moribus Annam
 A charis natam, David de stirpe creatam,
 Fœdere legali proprio quam junxit amori.

PATROL. CXXXVII.

D Hanc autem memòrant, sterilem non tempore parvo,
 Spem partus homini nullam conferre fideli,
 Tandem, digestis bis denis scilicet annis,
 Contigit in templo Joachim, sub tempore festo,
 Inter sacros altaris stare ministros,
 Incensum digni fuerant qui ponere visi,
 Quem Ruben templi dum vidit scriba sacratæ,
 Exosum factum dictis affatur amaris.

Non licet incensum, dixit, te tangere sanctum,
75 Munera nec Domino præstat dare sacrificanda,
 Te quia despexit, sobolis cum dona negavit.

Non dedit e contra verbum vir nobilis ullum,
 Sed mœrens abiit, silvas tristisque petivit,
 In queis sæpe gregem consuevit pascere pridem.
 Ac, in longinquam pergens per devia terram,
C Ipsum cum propriis secum ducendo magistris,
 Hic in secretis latitat pascendo latebris,
 Nec post ad patriam placuit remeare relictam,
 Passus namque gravem secreta mente pudorem
 Ex Ruben verbis, qui se causatur, amaris.

Hujus percerte post menses inclyta quinque
 Conjux, desperans, illum jam vivere salvum,
 In soles fleuit, nec solamen sibi scivit
 Hasque preces Domino profudit, triste dolendo:
 Israelis Rector, solus quoque gentis amator,
 Qui semper refoves mihi pietate dolentes
 Cur mihimet socium voluisti tollere charum,
 Addens mœrorem fristi semperque dolenti,
 Quod semper sterilis mansi, sine germine ventri
 Sed nunc majoris vulnus suspiro doloris,

D Hoc, quia nec penitus, quid conferret, scio, cas
 Legali Domino devoto legis amico.

O me felicem, si saltem noscere possem,
 Utrum mors illum subito sorberet amara,
 An frueretur adhuc calida vitaliter aura,
 Certe, si scirem, non jus mœroris haberem.
 Tantum cum tenebris leti succumberet atris
 Funus, sed summa eolerem prænobite pompa,

Incluta condigno committens membra sepulcro.

His ita finitis, sublatis cernit ocellis
In ramis lauri resonantes murmure dulci
Pullos plumigeris volucres circumdare pennis.

Hoc uti cernebat, subtristi voce canebat :
Rex cœli, fortis cui subjacet astriger axis ;

76 Omnia qui certe potis es disponere recte,
Semper cunctarum tibi laus exstet pietatum,
Quod clemens cunctos pietatis munere vivos,
Pisciculos, pecudes, serpentes atque volucres,
Congaudere suis donasti sedulo pullis.

Sed memet solam sterilem remanere misellam
Causa iudicii jussisti denique recti.

Te tandem omnipatrem constanti pectorē testem
Invoco, conjugii primo quod tempore vovi,
Si ventris fructum mihi præstares pius ullis,
Hinc mox in templo sisti tibi rite sacratio,
Obsequioque tui legali more sacrari.

Talia dum mundis formaret verbula labris,
Angelus astrigero subito descendit ab alto,
Mæxima tristitiæ portans solamina tantæ;
Et stans sub facie, dictis hæc satur amicis :
Ekue mœrorem cordis, deponere dolorem,
Consilioque Dei germen tibi credito summi
Hoc, quod ventre tuo procedet tempore certo,
Vere fiet idem populis mirabile cunctis.

Dixit, et aurivagis revolans secat æthera pennis.
Anna sed, angelicis nimium perterrita verbis,
Mœsta domum petiit, sese lectoque locavit,
Et tremefacta diem psalmorum lege perorat,
Effusis noctem precibus ducendo sequentem.
Post hæc ergo suam præcepit adesse puellam,
Astantem rogitanis propriis illam sub ocellis.
Cur se despiceret, vel cur tam sero veniret,
Cum sibi sentiret fieri quid forte stupendi ?

Reddidit e contra dominæ lasciva famella
Opprobriis tactum servili murmure verbum:
Si te despexit sterilem faciens Deus, inquit,
Dic, rogō, divinæ causæ quid pertinet ad me?
Anna sed opprobrium patienter pertulit istud,
Effundens tantum lacrymas subtristis amaras.

77 Scilicet hæc ipsa Joachim prædictus in hora
Angelus apparens, inter montana refulgens,
In queis tunc pascendo gregem latitaverat æger
Jusserat ad sociam citius remeare relictam.

Qui dixit, monitis animo permotus ab illis:
Hæc jam bis denis mecum permanserat annis,
Ex illa Dominus sobolem mihi nec dedit ullam,
Insuper opprobriis discessi plenus amaris
Nuper de templo, causa confusus ab ipsa,
Et me despectum, tantisque malis saturatum,
Hortaris regredi, subdi primoque pudori.

Ad quem mansuetis cœlestis nuntius orsis,
Me fore cœlestem, dicebat, credito, vocem,
Custodemque tui factum pietate superni
Regis, qui justam consolari dedit Annam
Per me, dum preclusas flendo profunderet almas.
At nunc ergo tui causa de cardine cœli,
Que veniens refero permagni gaudia doni,

A Hocque tibi dico, quod mox prænobilis Anna,
Concipiet natam, cunctis seculis venerandam.
Hæc inter natas hominum fiet sacra cunctas,
Spiritus et merito sanctus requiescet in illa,
Ac per quam veniet mundo benedictio summa,
Nec primam similem, nec fertur habere sequentem.

At nunc ad sociam tenta remeare beatam,
Quæ gaudens omni tantum pariet decus orbi,
Et semper grates Factori reddite dulces,
Cui placet stirpem vobis concedere talem,
Qualem percerte nunquam tenuere prophetæ,
Omnes electi post hæc non sunt habituri.

Ad quem, promissis Joachim lætatus in illis:
Si mihi certa tuo maneat tua gratia servo,
Ad tempus dignare meo requiescere tecto,

B Et gustare cibum non dedignere paratum.

Angelus e contra dicebat voce decora :
78 Desine, posco, meum post hæc te dicere servum
Esse, sed angelicæ consortem credito turmæ.
Nam mihi terrenis opus est non vescier escis,
Quem pascit Domini semper præsentia summi.
Quapropter moneo, Domino libamine sacro
Hoc te ferre, meis satagis quod ponere mensis.
Qui citus anniculum gregibus subtraxerat agnum,
Sperans opprobrium, Ruben, cessasse vetustum,
Inmolat et Domino, gavisus pectorē læto,
Ignibus appositis, ut habet præceptio legis.
Angelus, his votis ut jussit rite peractis,
Altaris fumo sublatus pergit ad astra.

Quam tunc clementis paulatim gratia Patris
C Incepit radiis mundo lucescere claris,
Atque prior stabilem discordia sumere finem,
Cum sua cœlestes primum consortia cives
Olim terrigenas promittebant habituros,
Quos prius e meritis Adam sprevere parentis.
Nec lauit tunc angelicum clementia cœtum
Omnipatris, proprium qui mox post tempora natum
Mittere virgineum miserans disponit in alvum,
Ut sine principio natus de Patre supremo,
Carnem virgineo sub tempore sumeret alvo,
Omnes atque suo salvaret sanguine sacro,
Ne post hæc generis humani callidus hostis
Gauderet mundum laqueis retinere malignis,
Sed Patris, et Nati, numen quoque Pneumatis almi,
Æquali forma pollens sub nomine trino,
D Finetenus stabilem regnaret jure per orbem.

Angelus astrigerum postquam transcendit olym-
[pum,

Vix patiens Joachim tantæ præconia causæ,
Et tactus jaculo terroris denique magno,
Stratus ad usque solum doni virtute superni,
Pertimidus jacuit nec non sine mente quievit

79 Ipsius sexta, ni fallor, forte diei,
Dum sol usque saum conclusit vespere cursum.

Interea pueri venerunt cum grege lassus,
Cumque suum dominum primum videre locatum
Comminus astantes, cœperunt discere tristes
Causam terroris, turbata mente, recentis.
Ipsam percerte sed vix potuere levare.

Queis cum cœlestis narrasset nuntia civis,
 Suâserunt illi jussis parere supernis.
 Et rapido patriam cursu repedare relictam.
 Qui gregibus lectis silvis discessit ab illis,
 Ac gaudens pueros secum deduxerat ipsos.
 Et cum transisset spatium triginta dierum,
 Angelus oranti sanctæ comparuit Annæ,
 Et cum pacificis deprompsit talia verbis:
 Exurgens animo, vultu quoque perge sereno
 Ad portam subito, quæ dicitur Aurea vulgo.
 Illic forte tuum, summa cum pace reversum,
 Legalem dominum mox comperies fore vivum.
 Quæ citius dicto jussum complevit amandum,
 Impatiensque moræ, perrexit ad ostia portæ,
 Præstolata suum gavisa mente patrum.

Scilicet attonitis quem cum conspexit ocellis,
 Charo florigerum percurrerat obviam campum,
 Ipsius et collo sese suspendit amando,
 Altithrono grates reddendo denique tales:
 Laus tibi, cunctorum Largitor summe bonorum,
 Qui mihi non meritæ concedis gaudia tanta.
 Ecce virum proprium præsentem sentio salvum,
 Tempore quæ longo jam permansi viduata,
 Quæque fui sterilis, concepî gaudia prolis.
 Talibus auditis, congaudens concinit omnis
 Plebs Hebræa Deo laudes cum pectore læto.

Post hæc, noveno percerte mense peracto,
 Venit summa dies, in qua prænobilis Anna,
80 Prægennit natam cunctis seculis venerandam.
 Postque dies octo primi venere vocati
 Pontifices, tantæ solito qui more puellæ
 Nomen et aptarent, ipsam quoque sanctificarent.
 Queis Joachim præculas fudit præsentibus istas:
 Rex cœli, stellis solus qui nomina pontis,
 Istius teneræ nomen dignare puellæ
 Cœlitus iudiciis per te monstrare coruscis.

Dixerat, et subito sonuit vox fortis ab alto,
 Mandans egregiam Mariam vocitare puellam.
 Stella maris lingua quod consonat ergo Latina,
 Hoc nomen merito sortitur sancta puella,
 Est quia præclarum sidus quod fulget in ævum
 Regis æterni clârô diademate Christi.

Post hæc, annorum meta vergente duorum,
 Fortunata suam dum sumpsit ab ubere natam,
 Ablactando piam genitrix de more Mariam,
 Otius in templo sistit cum munere digno
 Ipsam, quæ templum Domini fuit imo futurum
 Quo, sociata sacris virguncula parva puellis,
 Semper divinis illic perstaret in odis,
 Quem merito cives cœlestes laude frequentant.

Post hæc, in templi subsistens limite sacri,
 Ascensum graduum subito ter quinque supinum,
 Immemor ætatis, jam plena Deo, puerilis
 Audacter currit, vultum nec retro reflexit,
 Quærat, ut astantes, infantum more, parentes.

His super accensi, mirantur denique cuncti
 Astantes populi, templi pariterque ministri,
 Pontifices ipsi, factam laudant quoque primi,
 Dicentes, tanto quod tunc infantula facta,

A Per se quid fieri præsignaret cito magni
 Et vere magni, cunctis meritoque stupendi.

Quod, credi, majus, vel quod posset fore majus,
 Quam quod virgineo portavit ventre puella,
81 Magnam factorem mundi, propriumque parentem.
 Nec mirum, sursum cœpit sic figere gressum,
 Infans lacteolis fuerat dum paryula membris,
 Quam, Pater alme, tuo ditasti Flamine sacro,
 Dum fuerat sanctæ genitricis condita ventre,
 Præsciis hanc solam certe consistere dignam
 Ad proprii partum nati, per sæcula nati,
 Qui post, corporeæ tectus velamine formæ,
 Ascensum graduum cunctis patefecit in ævum,
 Per quas ad patriam tendunt remeare relictam,
 Cui Christus nomen, cui laus sit cœlitus, Amen.

B Scilicet et genitrix, tali facto bene felix,
 Collaudans regem eecinit sic Anna perennem:
 Omnipotens rector, solus pietatis amator,
 Clementer proprio fecisti mira popello,
 Aspiciens humilem miserando meam quoque meum
 Jam desperatæ donasti gaudia natæ. [tem,
 Audeo pereerte post hæc tibi muera ferre,
 Nec vereor prohibere meum post hæc inimicum,
 Quin visitem sacris templum sociata ministris.
 Hinc te cœlestes collaudant sedulo cives,
 Condignum carmen modulando perenniter, Amen.
 His ita finitis, orantis scilicet orsis,
 Germine felices talis rediere parentes
 Indolis, in templo parva remanente Maria.

Omnem humanæ nequeunt comprehendere linguæ,
C Nec potis est stabilis, quamvis verbum sonet, orbis
 Istius infantis præclaram dicere famam,
 Sed nec mirandæ vitam moresque puellæ.
 Quis laudare modis potis est per sæcula dignis
 Hæc quia continuo cunis subtracta puella
 Maturis, omni lucebat moribus orbi,
 Nec quidquam membris gessit puerile tenellis.
 Ast in præceptis fuerat justissima legis,
 Nec non carminibus semper studiosa Davidis.

82 Hæc prudens, humilis, fervens dulcedine mentis,
 Omnibus atque placens, tota virtute refulgens.
 Hanc hominis maledicentem non audit auris
 Offensam, sed nec quisquam cognoverat unquam.
 Semper erat mitis, nec non gratissima cunctis,
 Et, quæ nempe suo profluxit ab ore, loquela

D Nectare gratiore fuerat condita supernæ,
 Et, cum quis verbis illi benedixit amicis,
 Mox grates Domino curavit reddere summo,
 Nec sic divinis linguam retineret ab odis
 Exemplumque suis in se prænobile cunctis,
 Præponit sociis jam cunctigenæ bonitatis.
 Ipsius faciem niveo candore nitentem
 Tradunt, ardentis radios præcellere solis,
 Nec non humanum penitus devincere visum.
 Quid referam digitos, operum satis arte probatos?
 Namque manu docta perfecit parva puella.
 Nempe, sibi normam statuens ipsissima duram,
 Omnibus in templo vivebat strictius. Ergo,
 Virginibus reliquis illic pariter sociatis,

Nam tantum preculis studuit persistere sacris,
 Nec non divinis semper constanter in odis.
 Ex quo discussæ noctis periere tenebræ,
 Aurora spargente plagam lucem per Eoam,
 Altius usque polum Phœbo ascendente serenum,
 Tertia jam subito devenerat hora diei,
 Tunc usu digitos operis laxaverat albos,
 Docte purpureis instando denique filis.
 Sed mox ut nona Phœbus descendit in hora,
 Se precibus solito reddit famosa puella,
 Ac studio mentis bene perduravit in illis,
 Usque per angelicum sumpsit sacra virgo ministrum.
 Omni namque die missam sibi cœlitus escam,
 Escam pontifices dederant de more potentes.
 Hanc studio mentis citius concessit egenis.

83 Denique cœlestes, lapsi de sidere, cives
 Hanc crebro verbis consolabantur amicis,
 Spernere terrestrem quo mox didicisset amorem,
 Et castam regi mentem servare perenni.
 Quisquis languidulis infirmus denique membris
 Hanc saltim tetigit, raptim salvus remeavit.

Hujus cum stabilem volitaret fama per orbem,
 Abiathar reliquos exorat sæpe sacerdos
 Pontifices templi pretii non munere parci,
 Vellent præclaram quo desponsare Mariam
 Ipsius egregio legali fœdere nato.

Quod fieri vero prohibet virguncula casta,
 Inclyta regalis spernens consortia stirpis,
 Se quoque finetenus testatur nobile corpus
 Ejus conjugio percerte subdere nullo.

Talia pontifices cui mox dixere potentes :

Nonne Deus colitur, dignæque potens veneratur,
 In plebis Judæ legali posteritate ?

Nec decet innuptam talem remanere puellam.

Quæis constans animo respondit talia virgo :
 Nam Deus in templo gaudet requiescere mundo,
 Mentibus et sobriis, nec delectatur in illis
 Crimine quos magno maculat lasciva libido.
 Scimus, Abel duplam merito sumpsisse coronam,
 Qui primus inundo justus fuerat protoplasto,
 Unam martyrii, fratris de cæde præacti,
 Atque magis nitidam pro virginitate secundam,
 Credimus, Eliam cœlum petiisse secretum,
 Corpore cum vero mansit quia virgo potenter,
 Nec corpus maculis unquam violavit amaris.
 Hæc didici certe, legis ratione docente,
 Et discens animo mandavi sedula fixo,
 Meque puellarem novi retinere pudorem.

Postquam bis septem totos compleverat annos,
 Non hoc esse sui moris, dieant Pharisæi,

84 Etatis tantæ quod vellet virgo manere.
 Post hæc in templo, Domini sub honore sacro,
 Mox decreverunt populum concurrere cunctum,
 Ut pariter tantam tentarent volvere causam.
 Et, cum sub tectis templi consisteret omnis,
 Abiathar, quem jam meminimus, sub lege sacerdos,
 Ascensum graduum conscendit namque superbum
 Præsul, et astanti dicebat talia plebi :

Ex quo constructum fuerat prænobile templum

A Istud, per magni regis studium Salomonis,
 Ut scitis, vere manserunt semper in illo
 Forma conspicuæ vultus ætate tenellæ
 Natæ nobilium, famoso germine regum,
 Atque sacerdotum, vatium pariterque piorum,
 Quæ celebres omni merito mansere popello.
 Certe perfecta sed mox ætate recepta,
 Conjugibus tantæ condignis sunt sociatæ,
 Multo magisque Deo placuerunt semper ab illo.
 More sed insolito sperat se virgo Maria
 Posse placere, viris Domini pro nomine spretis,
 Nunc, quia non constat, votum se reddere tantum,
 Restat ut Altithronum precibus digne rogemus
 Ut nos forte suis faciat cognoscere jussis,
 Hanc quia legali fas sit cum fœdere jungi.

B. Tali consilio consensu plebis adepto,
 Sortem pontifices miserunt primitus omnes.
 Inter namque tribus Israelis duodenas,
 Quæ mox egregiam Judæ signat fore dignam,
 Qua designata præ cunctis scilicet una,
 Præcepere, viros ejusdem germinis omnes,
 Quos sine conjugibus fecit consistere casus :
 Collectos ergo concurrere sole secundo
 Et manibus virgas dextris conferre novellas.

Piis igitur cunctis toto conamine lectis,
 Advenit dignus senior Joseph, sociatus

85 Illis, incurvam portans sub indice virgam.
 At vero summus virgas tollendo sacerdos
 Gaudens, cunctorum Domino faciens holocaustum,
 Quid fieri jubet, effusis precibus rogitabat.

C Cui mox indicis divinis ista jubentur,
 Tempore digesto sibi quæ fuerant facienda.
 Præmonitus virgas qui misit protinus ipsas,
 In templi sanctum famosi jure secretum,
 Demandans quidni collectim luce sequenti,
 Inde regales iterum venisse nepotes,
 Unumquemque suam rursum quoque sumere virgam.
 Nam sibi pro signo dictum fuerat manifesto,
 Virgo quod hæc credi deberet nobilis illi,
 De cujus virga volitaret rite columba,
 Quæ petiisse polum tentaret protinus altum.

Cum ter mille suas retinerent denique captas
 Virgas, personæ prædicto tempore certæ,
 Nec signum populo prædictum redderet ulla,
 Obtulit incensum præsul venerabile rursum,
 D Seque dedit precibus devoto pectore susis.
 Cui mox cœlesti dicetur voce præcanti,
 Virgula namque brevis Joseph justi senioris,
 Quæ jacet in templo nec sollicitetur ab ullo,
 Implebit merito signum memorabile sola.

His ita finitis, sonuit vox pontificalis,
 Mandans in mediam Joseph procedere turbam,
 Hic erat abjectus, forma nullaque decorus,
 Nec sibi complacuit sociis interfore tantis,
 Sed mage postremo gaudet remanere locello,
 Qui mox, ut vocem sensit, se forte vocantem,
 Processit pavidus, virgam comprehendere jussus,
 Ex qua continuo splendens egressa columba,
 Haud tarde cœlum fertur petiisse secretum.

His ita transactis, laudes plebs concrepat omnis,
Grates Altithrono reddentes pectore læto.

86 Cui placuit signo justum monstrare novello,
Ipse sed ætatis non immemor ulterioris,
Protestans proceres se progenuisse nepotes,
Magno percerte fertur rogitare pudore
Pontifices, Mariam quo non vellent sibi pulchram
Ipsius proprio, sed sponsam tradere nato.
Quod cum forte negant, se signatum quoque narrant,
Nec cuiquam credi sanctam debere puellam,
Quam sibi, quem Dominus solum fecit fore dignum,
Exorans, alias cœpit rogitare puellas
Mitti cum Maria, causa solaminis ergo,
Quæ, veluti connutritæ sociæque cœvæ,
Illam colloqui scirent solamine dulci,
Absque mora consolari ne virgo pudori
Conjuge pro vetulo fieret subjecta tenella,
Quod mox pontifices fieri jussere parentes,
Sed senior frustra sudaverat ista rogando,
Non sibi, sed Christo, fuerat quia virgo dicata.

Postquam pontifices preculis cessere precantis,
Joseph servandam suscepit namque puellam,
Et pariter missas, ni fallor, quinque puellas,
Quarum sic ergo creduntur nomina dicta :
Sephiphona, Zabel, Susanna, Rebecca, Abigea,
Quis opus ad templi pertingens namque sacrati
Traditur ornatum stûdioso perficiendum
Purpura cum bysso linum cum vellere serum,
Purpura sed sanctæ fulgens operanda Mariæ,
Creditor ad velum Domini templi pretiosum.

His super accensæ præsentibus quippe puellæ,
Opprobrii causa dixerunt taliter ergo :
Num te reginam constat post hæc fore nostram,
Jam texenda tibi, quia purpura creditur uni
Non parvò cum sis junior tu tempore nobis ;
Quæ tunc ut semper bene sustinuit patienter,
Talia nec verbo jam contradixerat ullo.

87 Astans sed citius custos semper sibi fidus
Angelus astrigera dilapsus dixit ab aula,
Non te, virgo, rogo perturbent talia verba,
Istæ percerte quia vatum more locutæ,
Jam nunc præsaga dicebant voce futura,
Tu quia sola potenter eris regina perennis,
Nec non stelligeri dominatrix inclyta cœli.

Post hæc secreta residebat in æde quieta,
Purpureos digitis filis operans benedictis.
Angelus et summus Gabriel conspectibus ejus,
Assitit astrigera cœlorum lapsus ab aula
Virgineum decus verbis affatur amicis,
Juxta cunctorum narrans oracula vatum.
Ipsius e casto nasci dignarier alvo
Altithroni prolem mundo satis antiquiorem,
Virgineique modum partus narrat memorandum.

Ergo non nostris potis est exponier orsis,
Nobile colloquium longo sermone peractum
Virginis, æternæ Christi matris benedictæ
Partus et tanti sacra narrantis paranympsi,
Sed nec dactylicis opus est nos psallere chordis
Magnum mœrorem Joseph durumque dolorem,

A Frustra cordetenus quo jam fuerat cruciatus,
Talem dum gravidam sensisset forte puellam,
Qualiter et trisitis solatur tempore noctis,
Virginis intactæ jussus curam retinere,
Virginis et nati nobis de sidere missi.
Hæc evangelici demonstrant cuncta libelli,
Nostras et fragiles excedunt denique vires.
His nos transmissis constant quia cognita cunctis,
Sermonem vobis tantum faciemus ab illis,
Charius in templo quæ creduntur fore dicta.

Certe cum stabilem volitans veniret in orbem
Undique subjectos describi jussio lectos
Cæsaris Augusti censumque sibi profiteri,

88 Joseph ad patriam Bethlem perrexerat urbem,
Cum desponsata sibi met prægnante Maria ;

B Et cum famosis essent prope mœnibus urbis,
Aspexit, non corporeis, sed mentis ocellis,
Cominus alma duos virguncula stare popellos,
Unum ridentem, nec non alium lacrymantem,
Quod Joseph vetulo narrans, audivit ab illo :
Contine subjecto tantum te rite jumento,
Et noli, posco, narrare superflua verba.

Dixerat, et juvenem coram prospexit herilem,
Qui sibi mysterium declaravit populorum
Talia sacra dicens pro virgine verba :
Cur dicis Mariam non verbula vera locutam.
Indignatus, eam secretum cernere solam.
Nam flentem populum merito vidit Judeorum,
Qui mox a Domino discedet corde maligno,
Contra gentilem sed lætitia fluitantem

C Ad fidei magnum quia perveniet sacramentum.

His dictis, Mariam blande conversus ad aliam
Tempus adesse sibi Christum narrat pariendi
Quæ de subjecto descendit jussa jumento
Intrans speluncam sub terra rite locatam
Quæ male præsentis penitus fuit inscia lucis
Et quam continuæ semper tenere tenebræ.
Sed mox, ut lucem genitrix paritura perennem
Hanc adiit, radiis cœpit fulgere coruscis
Nec post hæc ibi cœlestis lux defuit omni
Tempore quo genitrix illic mansit bene felix.

Noctis tranquillæ medio libramine certe,
Illic hæc eadem genuit virguncula prolem
Gaudens divinam, cunctis seculis venerandam,
Cui nomen Jesus, cui sit laus, glória, virtus,
D Solvere qui veterum veniens oracula vatum,
Se pro salvando venturum præscia mundo
Pacem cœlicolis fecit cum civibus orbis.

89 Quem genitum sacro castæ de virginis alvo,
Protenus angelicus circumstat denique cœtus :
Laudans submissis factorem vocibus orbis,
Orans et puerum nobis de sidere missum,
Sed mater subito, cunctis veneranda, Maria,
Collocat Augusto præsepi membra tenella
Christi, panniculis regemvolvendo perennem.

Et pius interea Joseph, digressus ab illa,
Mox obstetrices secum duxit mulieres,
Quæ Zelemi, Salome fuerant de nomine dictæ,
Sola sed ingreditur Zelemi, Salomeque veretur

Tangere speluncam pedibus splendore repletam.
 Mox quoque virgineum Zelemi tractans pie partum
 Exclamans, signi dixit bene credula tanti:
 Quid sibi non nuptæ partus vult iste novellus?
 Editus ecce puer regali germine nuper.
 Conjugis expertem bene declarat fore matrem.
 Atque parens virgo natum lactat pie sola
 Uberibus castis de cœlo jure repletis,
 Non dolor est matri nec est maculatio proli,
 Ordine divino fieri sed talia credo.

Hanc Salome vocem spernens, non ficta loquentem
 Dixerat auditis sese non credere verbis,
 Ni probet ipsa sacram palma tangendo Mariam.
 Hinc ingressa suam cœpit protendere dextram,
 Audacter castam tentans palmare Mariam,
 Sed talis pœnam confert audacia dignam,
 Dextra est continuo tentatrix debilitata,
 Ingenti certe cruciatur jure dolore.

Tunc Salome clamans animo subtristis amaro,
 Defectum dextræ subitum dessevit ademptæ,
 Moreque Judaico proprium meritum recitando.
 Nec non justitia sat confidens simulata,
 Talia Celsithrono fertur dare verba dolendo:

Testis cunctorum consolatorque laborum,

90 Tu scis præceptis fueram quod sedula legis,
 Quodque tui causa semper fueram bene larga,
 Pauperibus cunctis lectis de finibus orbis:
 Qui mœrens venit, de me quoque lætior ivit,
 Et nunc pro meritis patior damnum grave tantis.

Qui mox apparens juvenis prælucidus, inquit:
 Panniculos pueri solummodo tange tenelli,
 Accedens istas ad regales cito cunas,
 Ipseque majori te restituet sanitati.

Hæc ubi jussa sibi sequitur solamina dantis,
 Tangendo minimum pannorum denique filum:
 Sensit se subito salvam fore corpore toto,
 Et grates Domino reddebat voce canora,
 Qui sibi dignatus talem conferre salutem.

Ordine digesto postquam fuit ergo repleta
 Visio pastorum, signum sibimet quoque dictum
 De parvo puero præsepibus inveniando,
 Ipsius pueri quoque circumcisio Christi,
 Nominis atque sui fulgens aptatio magni.
 Reges astrologi, solis de cardine lecti,
 Advenere Magi, stellarum lege periti,
 Quærentes urbem famosam denique Salem,
 Nec non Herodem, constanti pectore regem,
 Sollicitant regis de nativitate recentis,
 Se vidisse novam fantes nuperrime stellam,
 Quæ Regem natum demonstraret Judeorum.

His rex turbatus secreta mente profanus,
 Accitis citius scribis, audivit ab illis,
 Certe Bethleis nasci quod Christus in oris
 Juxta cunctorum deberet carmina vatum,
 Scilicet atque Magis jussit cum fraude remissis,
 Ut puerum quærant natum, sibimet quoque mon-
 [streat.
 Quem cupit occidi, simulans se velle precari
 Qui monstrante viam stella pergunt cito rectam,

A Intrans et pueri regalia tecta tenelli,
91 Haud vario certe digestim pieta colore,
 Sideris obsequio tanti, sed rite polita
 Proni vestigiis figentes oscula prolis,
 Orantes, preculis humili quoque voce profusis,
 Trino cœlestem venerantur munere Regem,
 Hunc hominemque Deum designantes moriturum.
 Qui mox, in somnis moniti sub tempore noctis,
 Ad patriam keti redeunt per devia ducti.

His ita digestis, Herodes, pessimus hostis,
 Augusti jussu Romam deducitur. Ergo,
 Quo vel purgaret, lex ut Romana doceret,
 Criminis imposita de magni se cito culpa,
 Vel capitis pœnam juste pateretur amaram.
 Namque reus majestatis dicitur herilis,

B Et merito talem patitur jam suspicionem,
 Qui cupit insidiis, vulpino corde paratis,
 Prolem cœlestis divinam perdere Regis.
 Hoc nam divino nutu factum fore, credo,
 Quod tunc percerte Romam mandatur adire,
 Quo, se subtracto, legis mandamina cuncta
 Plenus in nato complerentur cito Christo.

Namque, quater denis, cursu ducente, peractis
 Virginei partus digestim rite diebus,
 Hic Factor membris cœlorum namque tenellis,
 Sistitur in proprio, parvo cum munere, templo,
 Ulnis exceptus tremulis justis Simeonis,
 Et mundi Dominus condignis est benedic
 Odis, ex ipso justo Simeone vetusto,
 Nec non famosa præ sagis vocibus Anna.

C His quoque completis juxta mandamina legis,
 Ad patriam Bethlem redierunt protinus urbem.

Nam, post hæc binis mansurnis pene repletis,
 Hostis ab exilio veniens perversus amaro,
 Quod dixere Magi, volvebat mente dolenti,
 Se nati stellam Regis vidisse decoram.

92 Hæc recolens proceres regni rogabat heriles,
 An redeundo Magi venissent mente fideli?
 Vel, quid de nato demandarent sibi Christo?
 Qui mox responsis pariter dicunt bene firmis,
 Se nescire, Magi fuerint si forte reversi,
 Nec quid de nato sese perdiscere Rege.
 Illis super accensus rex Herodes, furibundus,
 Mittens, infantes occidi protinus omnes
 Qui tunc Bethleis fuerant præcepit in oris,

D Se semper vivum sperans extinguere Christum
 Posse. Sed in somnis monitus Joseph venerandus,
 Pergit in Ægyptum, vasti per devia secum
 Deducens eremi Jesum cum matre tenellum,
 Novi terrestris Christo dominante timoris.
 Talia sed solito fecit pietate superna,
 Ægypti tenebras propria quo luce vetustas
 Mox illustraret, per se penitusque fugaret.

Contigit ergo die quadam, requiescere velle
 Juxta speluncam, sanctam cum prole Mariam.
 Quæ sat lassa solo fuerat cum forte locata,
 Scilicet in gremio Jesum molli refovendo;
 Multi terribiles procedunt namque dracones
 Ex hac spelunca, præ qua fuit ipsa locata.

Quos Joseph pueri cernentes, obstupesci
Cœperunt certe magno clamare timore.

At puer e gremio matris surrexit amando
Jesus, sacratis stabat mitis quoque plantis,
Contra frendentes turbata mente dracones.

Qui subito proni ceciderunt mansuefacti,
Orantes tacitis Factorem nutibus orbis.

Ipseque, digrediens eremi per devia vasti,
Illos præcessit, sequier sese quoque jussit.

Quo Joseph visū, Genitrix Christique sacrata,
Exanimes, fragilis pro consuetudine carnis,
Facti, sat pavitant, puerum lædique timebant.

93 Ipse sed inspector mentis, testis quoque cordis,
Hæc responsa dedit timidis conversus, et inquit :

Quare lactentes tantum tractabitis artus,
In me virtutem capitulis nec mente perennem?
Quamvis humanis sim parvus homuncio membris :
Vir tamen omnipotens summo sum numine pollens ;
Condecet atque feras silvæ mansuescere cunctas,
Me coram, rabie dimissa rite priore.

Post hæc magnanimes cum pardis namque leones :

Nec non cunctigenæ venerunt undique lectæ,
Ut sensere, fore prolem Factoris adesse,
Orantes puerum submissa voce tenellum,
Circa præclaram gaudentes atque Mariam.

Quam, super insolito pavitantem denique signo,
Lætius intuitus fertur sic dicere Christus :

Non, te virgo, rogo, pollens genitrix mea chara,
Permoveat signi novitas carnaliter almi,
Obsequii sola veniunt istæ quia causa,
Non, quod te vellent, vel saltem lædere possent.
Iis quoque discessit dictis angustia cordis.

At vero beluæ præcedebant bene lætæ,
Demonstrando viam per deserti loca rectam.

Sed nec nocturnis discesserat ulla sub horis,
Sed Joseph pecori sociatæ mente fideli,
Oblitæ rabie naturalique furore,

Pacificæ modici gustabant pascua feni.
Inter quas ergo fuerat concordia tanta,

Ut quondam timidi junxere lupis latus agni,
Et bovis mites bene commansere leones.

Sed non immerito, cœlorum pax quia vera,
Quæ regit immensum, firmavit fœdere cœlum,

Illarum mentes mutavit more fideles.

Post hæc pausavit, radiis lassata caloribus
Æstivi, chara palmæ Maria sub umbra,
Et rursum versis claris aspexit ocellis,

94 Fructibus hanc palmam maturis esse refertam.
His visis lingua formavit talia verba.

Istius palmæ nimium delector onustæ,
Si potis est fieri, de fructu denique vesci.

Cui senior vetulus, legis moderamine justus,
Haud blande dictis, Joseph, mox obviat istis :

Hoc, miror certe nimium, te dicere velle,
Cum videas ramos, magno de germine ductos,

Astris contiguos, cœlum pulsare profundum.
Ast ego præcogito summâ tantummodo cura,

Si saltem valeam puram comprehendere lympham,
Utribus in nostris quia nec est guttula fontis.

A Hæc heros igitur venerandus sic loquebatur,
Ceu desperaret, quod præsens omnia posset
Christus, corporeis tectus fuerat quia membris.

At puer, in gremio charæ genitricis amando
Accumbens, palmam gaudens se vertit ad ipsam,

Functus et imperio, præclare quippe, paterno
Ipsi continuo dicebat fronte serena :

Arbor, flecte tuos summo de vertice ramos,
Ut quantum libeat de te mater mea carpat.

Dixerat, atque suis arbor fortissima jussis,
Ante pedes Mariæ parens inflectitur almæ.

Fructu cumque suo penitus fuerat spoliata,
Incurvata stetit, nec surgens alta petivit,

Opperit imperium Christi sed rite probatum,
Ipseque, te subito, dixit, nunc erige palma,

B Ut sis lignorum post hæc collega meorum,
Quæ paradisiacis constant plantata locellis.

Ex radice tua deduc extemplo secreti
Undas fonticuli, fluitantes gurgite dulci.

Quæ citius dicto complentur denique cuncta.
At Prolis comites, fontem lustrando recentem,

Reddebant grates lætato pectore dulces,
Atque sitim lymphis tristem dempsere novellis.

95 Cumque profecturi deserti per loca vasti
Essent, ad palmam Jesus sic dixerat ipsam :

De te quippe, meo præcepto, palmula, mando,
Angelus ut cœlo veniens dilapsus ab alto,

Tollat rite tuo ramum de vertice summo,
Nec non hunc ipsum plantet mox in paradysum,

Et tibi gloriolam super hoc jam confero tantam,
C Ut post hæc summi dicaris palma triumphi,

Et quisquis bello famosæ vicerit ullo,
De te vincenti dicetur protinus ille,

Ad palmam magni venisti namque triumphi.
Hæc ubi dicta dedit, dilapsus sidere venit

Angelus, et tollens ramum divexit in altum.
Quo viso, cuncti præsentibus obstupesci,

In terram proni consternuntur tremefacti.
Quos Jesus subito solatur, talia fando :

Non opus est certe vobis formidinis ullæ,
Hunc quia transferri ramum per sidera jussi,

Ut mox deliciæ magno plantetur in horto.
Et, velut hic in deserto mea jussa sequendo

Implevit, magno nosmet studio satiendo,
Sic illic sanctis constet dulcedo perennis.

D Talibus ac tantis signis jam sedulo visis,
Joseph, virtutem Prolis tractando perennem,

Utitur his verbis, submisso murmure fuis :
Ecce, calor nimius nostros male decoquit artus.

Nunc, tibi si placeat, cujus regnum jure constat,
Præcipe per pelagi calles nos pergere vasti,

Urbibus apposis, quo certa quies data nobis,
Nos citius spatium faciat percurrere tantum.

Cui dixit Jesus, divino numine clarus :
Namque viam subito longam per me breviabo,

Et, quod ter denis potuit vix ante diebus
Metiri, faciam diei spatio repedari.

His dictis Sonitem viderunt ocius urbem
96 Ægypti magnam, famosis mœnibus altam.

Hanc introgressi petierunt limina templi,
In quo stulta deos consuevit ponere falsos
Gens pagana suos, perverso more colendos.
Mox sed ut intravit sancta cum Prole Maria,
Omnia falsorum pariter simulacra deorum
In terram subito ceciderunt denique prona,
Jam cognoscentes Regem venisse perennem,
Atque Deum verum magna virtute decorum.

Nunc est impletum fuerat quod cārmine dictum.
Olim percerte modulantis tale prophetæ:
Ecce, super levem Dominus veniet cito nubem
Præ cuius sancta facie decet omnia nempe
Ægypti subito conquassari simulacra.
Hæc Afrodisio postquam fuerant recitata,
Urbis namque duçi prædictæ valde potenti,
Illuc cum sociis festinat pergere multis.
Quod cum pontifices templi sensere profani,
Sperabant illum variis mox perdere pœnis
Hos qui damna diis fecerunt talia stultis.
Ipse sed, in terra cernens simulacra decora
Obtutu prono passim volitare minuta,
Lumine cœlestis raptim succensus amoris
Et fidei sacræ, mutato denique corde,
Substitit, atque suis gaudens dicebat amicis.
Ecce patenter adest Dominus super omnia pollens,
Quem fortasse dii, tacito cum murmure, nostri
Jure Deum verum contestantur fore solum.
Restat ut ipsorum prostrati more deorum,
Devota Regem veneremur mente perennem,
Quæ fecit regi memorantes jam Pharaoni,
Qui sua plus justo spreuit mandamina sacra,
Ne nosmet foveam mortis detrudat in atram.

Dixerat, atque solo prostratus corpore toto,
Volvitur ante pedes sanctæ rogitando Mariæ,
97 Gratiolam Pueri constanter voce fideli,
Quem mater gremio gaudens portavit amico.
O laudanda tuæ virtutis gloria, Christe,
O miranda sacræ semper mutatio dextræ!
Qui nutu tacito potis es disponere cuncta.

A Quis volet ergo tuæ pietatis munera magnæ?
Unice nate Dei, summo similis Genitori,
Mirari digne, merita vel dicere laude?
Qui nostri causa fecisti tanta stupenda,
Tu, sine principio natus de Patre superno,
Per præcepta Patris complesti viscera matris,
Ex hac corpoream sument sub tempore formam.
Quique vales propria mundum conducere palma,
Panniculis stringi non raris haud respuisti,
Et, qui stellato resides solio super æthra,
Parvo præsepi contractus, procubuisti,
Et, qui multigenis imponis nomina stellis,
Ac pluviae guttas, pelagi quoque solus arenas
Rite potes numero per te comprehendere certo,
Ut fragiles pueri, patienter conticuisti,
B Tempore, virgineas quo suxisti pie mammæ.
Insuper Herodem, nulla formidine regem,
Sed sola certe fugisti pro pietate,
Quo carnis veram demonstrares pie formam.
Et mox absque mora, fecisti saxea corda
Nam paganorum mollescere non domitorum,
Et sentire tuum solidum per tempora regnum,
Quo te divinis moniti scirent fore signis:
Ipsam, qui solo fecisti sæcula verbo,
Et quem cunctorum cecinerunt carmina vatum.
Hinc Genitori tuo maneat per sæcula cuncta
Gloria, de cunctis et laus æterna creatis,
Qui tibi dilecto nescivit parcere nato,
Et tibi, Christe, decus perpes, victoria, virtus,
Sanguine qui mundum fuso redimis periturum,
C **98** Flamme cum sacro, sæcli per tempora cuncta,
Gratia cœlestis per quem conceditur omnis.
Qualia retribuam Factori munera nunc jam?
Pro cunctis digne mihimet quæ reddidit ipse,
Qui pius indignam solita pietate famellam:
Me, licet exiles, fecit persolvere grates,
His super angelicæ cœlorum, posco, catervæ.
Collaudare Deum non cessent sedulo verum.

ARGUMENTUM IN HISTORIAM ASCENSIONIS DOMINI.

Posteaquam, ut apud evangelistas et apud Lucam in Actibus apostolorum est, Salvator mundi, Christus Jesus, omnia per miracula, et passionem, et mortem suam amarissimam, complevisset, quæ de eo cecinissent sacri vates; a morte resurgens, plurimis diebus visus est inter discipulos docens, tandem ad Patrem vocatus, convocatis discipulis, lætissime in cœlos Patris imperio ascendit, comitante eum universo cœtu sanctorum Patrum et angelorum choro. Inter quos David citharam ante ingredientem, et triumphantem in cœlis Salvatorem pulsabat.

HISTORIA ASCENSIONIS DOMINI.

Hanc narrationem Joannes episcopus e Græco in Latinum transtulit.

Postquam corporeo Christus velamine tectus
Temporis implevit spatium sacri venerandum,

Quod cum terrigenis mansit dignanter hominibus,
Qui solus maculis potuit sine vivere cunctis,